ประวัติพระธาตุท่าล้อ

พระธาตุท่าล้อ ตั้งอยู่ ณ วัดท่าล้อ ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน เป็นปูชนียสถานสำคัญประจำเมืองน่านมาแต่โบราณกาล ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้างที่แน่ชัด มีเพียงตำนานเล่าสืบต่อกันมาว่า พญาการเมือง เจ้าเมืองวรนครเมืองปัว ได้ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ที่ได้มาจากกรุงสุโขทัยไว้บนดอยภูเพียง อีกทั้งสร้างพระบรมธาตุแช่แห้งไว้เมื่อ พุทธศักราช ๑๙๘๗ หลังจากนั้นพระองค์จึงได้ย้ายเมืองวรนคร ด้วยการผูกแพขนาดใหญ่หลายลำ ล่องลงมาตามน้ำน่าน เพื่อสร้างเวียงใหม่ที่ดอยภูเพียงแช่แห้งล้อมรอบองค์พระธาตุที่ได้ประดิษฐานไว้เป็นปฐม จึงได้สร้างพระธาตุท่าล้อแห่งนี้ขึ้น บริเวณท่าน้ำ ที่ยกรี้พลขึ้นในคราวย้ายเมืองครั้งนั้น เป็นอนุสรณ์

ตามพงศาวดารเมืองน่านกล่าวว่า เมื่อพุทธศักราช ๒๓๘๑ เจ้าหลวงมหาวงศ์ เจ้าผู้ครองนครน่านได้ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์พระธาตุท่าล้ออันเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุสำคัญคู่บ้านคู่เมือง เป็นลำดับที่ ๕ ของการปฏิสังขรณ์เสนาสนะในเขตขันฑสีมานครน่าน และได้ทำการมหากุศลพุทธาภิเษกสมโภช เมื่อวันขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๐ น่าน จุลศักราช ๑๒๐๘ ตรงกับพุทธศักราช ๒๓๘๙

ต่อมาเมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๔ ครูบาขัติยวงศ์ ขัติโย เจ้าคณะแขวงฝายแก้ว เจ้าอธิการวัดท่าล้อ ได้เป็นประธานในการบูรณะปฏิสังขรณ์ โดยใช้ปูนขาวจากดอยผาตูบที่ชาวเมืองร่วมกันเดินเท้า หาบปูนดังกล่าวมาร่วมกันบูรณะ สิ้นค่าบูรณะองค์องค์พระธาตุ ๕๐๐ บาท บูรณะกำแพงแก้วชั้นนอก และชั้นใน ๑๕๐๐ บาท ในการบูรณะครั้งนี้ได้บรรจุพระพุทธรูปและวัตถุมีค่าเพิ่มลงไปในองค์พระธาตุด้วย

ครั้นถึงพุทธศักราช ๒๕๕๔ องค์พระธาตุได้ชำรุดลงมาก กรมศิลปากร ร่วมกับคณะศรัทธาวัดท่าล้อ โดยพระอธิการ ศราวุฒิ มุนิวังโส และ พลโทสาธิต พิธรัตน์ แม่ทัพภาคที่ ๓ พร้อมด้วยศรัทธาสาธุชนได้ร่วมกันบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ได้ทำการมหาพุทธาภิเษกเมื่อวันที่ ๒๓-๒๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๖ ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๗ น่าน ในการสมโภชครั้งนี้ได้ทำการถวายสุวรรณฉัตรทั้ง ๔ คันเป็นพุทธบูชาแทนคันเดิมที่ชำรุด

เมื่อพุทธศักราช ๒๕๕๘ ศาสตราจารย์พิเศษธงทอง จันทรางศุ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี และนายสักก์สีห์ พลสันติกุล พร้อมด้วยศรัทธาสาธุชนได้ถวายทองจังโกหุ้มองค์ระฆังและบรรจุพระบรมสารีรกธาตุที่ได้รับจากสมเด็จพระธีรญาณมุนี วัดเทพศิรินทราวาส เมื่อหุ้มทองจังโกแล้ว จึงได้กราบบังคมทูลเชิญ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงยกแย่นทองจังโกรูปดอกประจำยามแผ่นสุดท้ายขึ้นประดิษฐาน และได้ถวายทานเมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

กรมศิลปากร ได้ขึ้นทะเบียนพระธาตุท่าล้อขึ้นเป็นโบราณสถานสำคัญของชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๖๑ ตอนที่ ๖๕ ลงวันที่ ๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๘๗ และได้ประกาศกำหนดขอบเขตโบราณสถานเพิ่มเติม ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๙๗ ตอนที่ ๑๕๙ ลงวันที่ ๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๓

วัดท่าล้อแห่งนี้ มีประเพณีในการขึ้นสรงน้ำนมัสการพระธาตุ และถวายทานตุงไชยเป็นพุทธบูชา และอุทิศแก่ผู้ล่วงลับ ทุกวันเดือน ๗ เป็ง (ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๗ น่าน) หรือราวเดือนเมษายน อยู่ในระเบียบจารีต ๑๒ เดือนของนครน่าน ถัดจากงานนมัสการพระธาตุเจ้าแช่แห้ง ในเดือนวันเพ็ญเดือน ๖

CHAI MONLO

